

Brevveksling mellem Plinius og Trajan

5 *Plinius den Yngre (ca. 61-112 e.Kr.) var romersk forfatter, embedsmand og jurist. Omkr. år 110 blev han af kejser Trajan sendt til provinsen Bithynia-Pontus (i det nordlige Anatolien) som statholder. Som den øverste romerske myndighedsperson i provinsen var det bl.a. Plinius opgave at forfølge og lede retssagerne mod de kristne. Da han blev i tvivl om proceduren, skrev han ca. 112 til kejser Trajan om råd. Kejseren svarede Plinius og opstillede en række retningslinjer for fremgangsmåden imod de kristne.*

10

[Plinius til Trajan:]

15 Det er min sædvane, kejser,¹ at indberette til dig alt, hvad jeg er i tvivl om. Thi hvem formår vel bedre at lede mig, når jeg tøver, eller oplyse mig, når jeg er ukyndig? Jeg har aldrig før taget del i retslige undersøgelser vedrørende de kristne. Derfor ved jeg ikke, hvad og hvorvidt man plejer at straffe eller efterforske. Jeg er heller ikke i ringe tvivl om, hvorvidt aldersforskel har noget at sige, eller hvorvidt børn² skal behandles forskelligt fra voksne; hvorvidt der kan skænktes den bodfærdige tilgivelse, eller om det ikke gavner den, der overhovedet har været kristen, at han siden er faldet fra, samt hvorvidt det er selve navnet (selv om der ikke foreligger forbrydelser) eller kun de forbrydelser, der klæber ved navnet, som skal straffes.³ Imidlertid har jeg overfor dem, der angaves til mig som kristne, fulgt følgende fremgangsmåde: Jeg spurgte dem, om de var kristne. Tilstod de, spurgte jeg for anden og tredje gang under trussel om dødsstraf. Holdt de fast ved tilståelsen, lod jeg dem føre til retterstedet. Jeg tvivlede nemlig ikke om, at hvordan end det, de tilstod, var, så fortjente i hvert fald deres halsstarrighed og ubøjlige stædighed straf. Der var andre, som var grebet af det samme vanvid, men som jeg bestemte skulle oversendes til hovedstaden, fordi de var romerske borgere.

25 Da forbrydelsen, som det jo plejer at gå, bredte sig som følge af undersøgelsen, indtraf der flere tilfælde. Der blev fremlagt et anonymt anklageskrift indeholdende navnene på en mængde. De, der nægtede at være eller have været kristne, mente jeg kunne slippes løs, når de forrettede deres bøn til guderne efter en af mig forelæst formular og bragt offer og røgelse og vin til dit billede, som jeg i den hensigt havde ladet opstille sammen med gudernes billeder, og når de desuden forbandede Kristus (man siger, at de virkelige kristne ikke kan tvinges til noget af dette).

35 Andre, der var anklaget af en angiver, sagde, at de var kristne, og nægtede straks efter; de havde ganske vist været det, men var faldet fra, nogle for tre år siden, andre for flere år, en del endog for tyve år siden. Alle viste både dit og gudernes billeder ærefrygt; de forbandede også Kristus. Men de påstod, at hele deres brøde eller vildfarelse havde bestået i, at de havde plejet på en bestemt dag at komme sammen før daggry og synge en fælles lovsang til Kristus som til en Gud og ved en ed at forpligte sig, ikke til noget forbryderisk, men til ikke at befatte sig med

¹ Eller: herre (domine)

² Eller: de helt unge, de skrøbelige (*teneri*) eller umodne – i modsætning til de modne / voksne

³ *Selve navnet... osv.:* Dvs. kristennavnet eller betegnelsen "kristen". Plinius er altså i tvivl om, hvorvidt det alene er det, at man bekender sig til den kristne tro, der er strafbart – eller om det strafbare ligger i de forbrydelser, som de kristne menes at udøve (illegal politisk aktivitet, kannibalistiske ritualer etc.)

tyveri eller røveri eller ægteskabsbrud, til ikke at bryde et givet løfte og ikke at nægte at aflevere betroet gods, når det afkrævedes dem. Når de havde gjort det, plejede de at skilles og atter at samles til et måltid, men et ganske simpelt og uskyldigt. Men de påstod at være holdt op hermed efter udstedelsen af mit edikt [*post edictum meum*], hvori jeg i følge din forordning⁴ havde

5 forbudt hemmelige selskaber.⁵ Desto nødvendiggere har jeg da ment det at være at anstille pinligt forhør⁶ om, hvad der var sandt, over to tjenestepiger, der kaldtes diakonisser.

Men jeg har ikke fundet andet end en urimelig og umådelig overtro [*superstitionem pravam*] og har derfor opsat en videre undersøgelse og henvender mig om råd til dig. Sagen synes mig nemlig vel en overvejelse værd, navnlig på grund af de anklagedes mængde. Thi mange mennesker af enhver alder, enhver stand og af begge køn sættes og vil blive sat under tiltale. Thi denne overtros smitte har bredt sig, ikke blot til stæderne, men også til landsbyer og overdrev⁷; dog synes den at kunne standses og afhjælpes. I hvert fald står det fast, at man igen begynder at besøge de næsten forladte templer og genoptager de længe forsømte ofringer, og at der overalt sælges offerdyr, der før yderst sjældent fandt en køber. Af dette kan det let skønnes, hvor stor

10 15 en masse mennesker der kan retledes, om de blot får lejlighed til at angre.

[Trajan til Plinius:]

20 Du har, min Secundus, fulgt den fremgangsmåde, som du burde, i undersøgelsen af deres sager, der var angivet til dig som kristne. Thi der lader sig ikke fastslå noget i al almindelighed, der kan gælde for fast regel [*certam formam*]. De bør ikke opsøges, men hvis de angives og overbevises,⁸ skal de straffes; dog således, at den, der nægter at være kristen, og som viser det i gerning, nemlig ved at tilbede vore guder, skal opnå tilgivelse som følge af sin anger, selv om han

25 tidligere har været mistænkt. Men anonyme anklageskrifter bør ikke i nogen retssag komme i betragtning, thi det giver et dårligt eksempel og er vor tid uværdigt.

30 Plinius den Yngre (*Epistulae* X 96-97). Dansk oversættelse H. Haar: *Kirkehistoriske læsestykker I: Oldtid og middelalder*, Kbh. (1915) s.8ff. Se ligeledes G. Andersen: *Plinius' breve*. Kbh. (1966) s.367-369.

⁴ I følge din forordning [*secundum mandata tua*]: eller ifølge din ordre

⁵ Det, man opfattede som hemmelige selskaber (*hetaeriae*) af religiøs, politisk eller anden art, var allerede under tidligere kejsere forbudt. Trajan opretholdt strengt dette forbud.

⁶ Pinligt forhør: dvs. tortur

⁷ Eller "bondelandet"

⁸ Overbevises: dvs. findes eller dømmes skyldige